

KERSTNACHT 2016

Over vorm en inhoud van deze kerstnachtdienst

In de Ontmoetingskerk (ons vernieuwbouwde kerkgebouw aan de Varviksingel) worden ééns in de maand 'Credovieringen' gehouden. In deze vieringen in de avond staat de oude geloofsbelijdenis centraal – maar dit op zeer hedendaagse wijze. Dat wil zeggen dat we in die vieringen van harte en doorleefd alle vragen en verlegenheid van onze moderne tijd bij de oude woorden inbrengen. Maar ook gebruiken we passende hedendaagse vormen en zoeken we actief nieuwe taal, om in onszelf nieuwe openheid en ontvankelijkheid te scheppen voor dat oude woord. Verrassende muziek, beelden en poëzie zorgen voor een meditatieve sfeer waarbinnen een boeiend heen-en-weer ontstaat tussen het oude woord en mensen van nu.

Deze kerstnachtdienst bouwen we voort op dit experiment. Vanavond bewegen we ons rondom het geheim van de kerstnacht. Hedendaags eerlijk. En hedendaags fris. Vertrouwend dat het oude woord van de kerstnacht nog echt niet uitgesproken is voor mensen van vandaag.

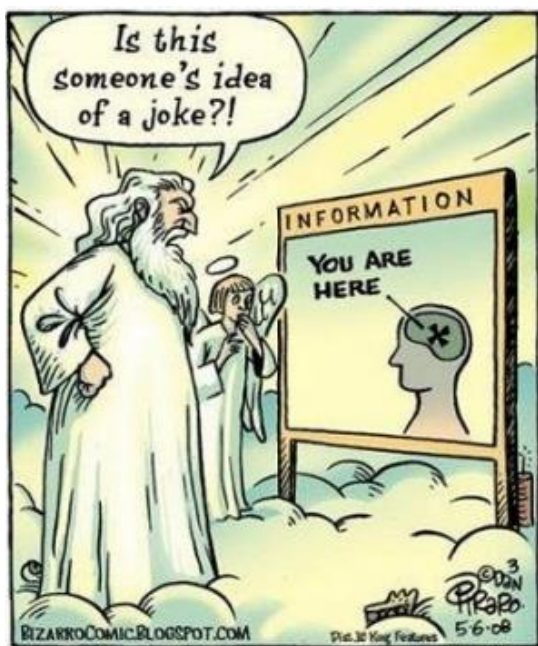
I. 'GOD'

Sting: *The angel Gabriël from heaven came* (<https://www.youtube.com/watch?v=GF2BzUDeTkY>)

Laten we hoog inzetten vanavond...

Deze nacht vieren we niets minder de menswording van God. We vieren deze nacht... dat God mens geworden is.

In de kern alleen dáárom komen in deze nacht overal ter wereld mensen samen. Om te vieren dat in deze nacht hemel en aarde elkaar even raken. Dat in deze nacht God en mens elkaar even raken. Even... éénmalig... in één klein mensenkind... maar naadloos, volkomen elkaar raken. God en mens, even helemaal één. In die éne die helemaal mens is... en tegelijk helemaal God... Gods zoon, in mensengestalte. Veel simpeler kunnen we het niet maken, helaas. De paradox van de kerstnacht is onontkoombaar: dit kindje is helemaal God... en helemaal mens... en dat tegelijk.

Maar daar komt nog wat bij. Tenminste, als we eerlijk durven zijn, deze nacht. Want dat woordje 'god' is anno nu een heel grote vraag...

We weten als moderne mensen al te goed hoe projectiemechanismen werken. Dat alles wat over 'boven' wordt gezegd 'van beneden komt'. Mensen maken zelf hun 'god'... En we weten het! Ook jij, ook ik.

En er is nóg iets wat we weten, hier vannacht, allemaal: 'God' is maar zo een heel gevaarlijk woord. 'God' is zo maar een alibi voor het meest wrede geweld... En voor alle duidelijkheid, antisemitisme, homohaat,

discriminatie, maatnemerij... het is echt geen privilege van de Islam. 'God' in handen van mensen, dat gaat altijd fout.

ZINLOOS GEWELD

GOD HEEFT ER OOK EEN HANDJE VAN

Met 'god' bedoelen mensen zo vaak een uitvergroting van hun 'eigen gelijk' – 'god' staat zo vaak voor 'het *absolute* gelijk van mijn eigen gevoel'... en dan vallen er altijd slachtoffers.

En de eerlijkheid van de kerstnacht gebiedt ons dat gewoon toe te geven...

Loesje

Maar aan de andere kant... Zouden we zónder 'God' beter af zijn...?

Zouden mensen zónder het beroep op 'god' minder gewelddadig zijn, minder egocentrisch?

Om het eens scherp te zeggen: Als mensen zich niet door 'god' laten corrigeren in hun egoïsme... door wie dan wel? Als zelfs 'god' niet door het pantser van mijn 'eigen gelijk' heen dringt... wie dan wel? Als zelfs 'god', als de ander-bij-uitstek, komend van de andere kant... mij niet corrigeert... wie dan wel?

En zie daar nóg een paradox: We kunnen niet mét 'god'... en we kunnen niet zonder hem...

Om samen die spanning onder ogen te zien, en dat samen uit te houden – is het niet ook dáárom, dat we hier samen zitten?

We komen hier niet voor nostalgie. Maar we komen hier allemaal met wensen die veel dieper gaan. We komen hier allemaal voor toekomst in een wereld te vol van macht. We komen hier voor een morgen in een wereld die vastloopt. Voor Vertrouwen. Voor verbinding. Voor eindelijk vrede! En als dat niet hier begint... waar dan wel?

Zingen: **Stille nacht**

Lezen: **Lucas 2 – het geschiedde in die dagen...**

“... En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat God prees met de woorden:”

Engelenzang: Vivaldi – *Gloria*

(<https://www.youtube.com/watch?v=mEcSThti5hM&feature=youtu.be&t=47s>)

II. 'MACHT'

Over gloria, gaat het in de kerstnacht. Over vréde, jazeker, ook dáár over gaat de kerstnacht. Maar, het gaat in de kerstnacht óók over macht, over mensen-macht om precies te zijn –over het opblazen van mensenmacht, tot goddelijke proporties, om nog preciezer te zijn. Het gaat in de kerstnacht óók over macht, en dát heeft de kerk altijd geweten! Om déze reden wordt in de kerstnacht vanouds een bijzondere Psalm gezongen. Psalm 2. Een Psalm die op het eerste gehoor misschien níet bij óns kerstnacht-gevoel past, misschien. Een confronterende Psalm. Luister maar; Jan Willem speelt op het orgel en de tekst kunt u meelezen...

Muziek en woord: Psalm 2 Orgel-karaoke – per regel

(Orgelzetting naar/van Henk Vogel:

<https://www.youtube.com/watch?v=MY3YJV8TnWA>)

Zoals gezegd – dat voelt niet erg kerst. Maar tegelijk... hoe herkenbaar deze woorden van drieduizend jaar oud? Ze gaan onvoorstelbaar wél over ons. Het is ónze vraag die klinkt – de vraag die we bij het binnenkomen in de kerstnachtkerk echt niet aan de kapstok hebben gehangen...: wat drijft de volken, wat bezielt ze toch, wat is de waanzin toch die *wij* steeds weer beramen? De beelden zijn ons, ook de laatste week, weer op het netvlies gebrand.

Waarom kiezen wij toch steeds opnieuw voor de waanzin? Het is een sociaal-psychologische vraag van de eerste orde. En de psalm lijkt wel een analyserend onderzoek: Hoe komt het toch, dat mensen in plaats van voor liefde, rechtvaardigheid, voor vrede... zo vaak kiezen voor

geweld? Dat zo vaak als het moeilijk wordt, geweld ons laatste antwoord is? Hoe komt het toch dat de harde kant altijd weer wint? In het groot... in het klein... in jou, in mij? Hoe komt het toch dat geweld altijd leidt tot meer geweld? Dat geweld geen grenzen kent?

Macht, zo ontmaskert de Psalm ons aardse doen en laten... macht zal nooit genoeg zijn. Macht zal altijd weer vragen om nog meer macht – met meer geweld. En als je die lijn van steeds meer geweld, steeds meer macht, door trekt... dan kom je uiteindelijk uit bij... GOD. “Het is tegen het gezag van God gericht”... zingt de psalm.

Uiteindelijk willen mensen op de plaats van god zitten, zo concludeert de Psalm. Mensen willen uiteindelijk hun eigen ‘ik’ het liefst tot goddelijke proporties uitvergroten. Hun ‘ego’ *vergoddelijken*, omdat dat pas tevreden is als het ‘álle macht’ in handen heeft. Dát is wat mensen ten diepste drijft... Een oerdrift... die het steeds weer wint.

Een dramatische ontmaskering van de mens, het is het begin van de Psalm. Het eerste vers. We lezen het.

Ik roep op aar-de 't woord des He-ren uit.

Hij sprak tot mij: 'Zie Ik ver-wek u he-den.

Gij zijt mijn zoon naar mijn vrij raads-be-sluit.

Vraag Mij: Ik zal u met ge-zag bekle -den.

Zie, als het volk tot in de ver-ste stre-ken,

de gan-se aar-de geef Ik in uw macht.

Gij zult het aar-den vat met ij-zer bre-ken,

ja, het ver-brij-zelen door uw gro-te kracht.'

Daarna zingt de Psalm door. Goddank.

Want dát is kerstnacht: Dat er in *déze* wereld iets gebeurt, vannacht, in *déze* nacht!

De Psalm vertelt een ánder verhaal over God... over een God die anders is - Een God die niet het verlengstuk en eindpunt is van mensenmacht. De Bijbel vertelt het verhaal van een God die het machtsspel van mensen feilloos doorziet. In de geboorte van de zoon wordt onze machts-escalatie verrassend doorbroken.

Kerstnacht – zo zingt Psalm 2 – Kerstnacht is dé grote correctie op de vergoddelijking van ons ego, ons eigen veel te grote IK.

Hij sprak tot mij: Jij bent mijn zoon. Vandaag – vannacht – verwek ik je. En ik bekleed je met gezag. Jij zult op aarde een ander soort macht laten zien. Mijn macht. Mijn macht van liefde. Van vrede. Jij zult op aarde, als mens, laten zien dat het anders kan... met mensen... met macht.

Het kind van kerst als correctie van alle vergoddelijking van mensen-ego...

Dát is waarom in deze nacht déze psalm altijd gezongen werd.

Laten ook wij zingen. Laten wij het proberen - verder te zingen... in die wonderlijk actuele Psalm.

Het is misschien niet onze taal. Het is niet meer onze muziek. Maar de kerstnacht als correctie, als grens, als plafond van de vergoddelijking van ons grenzeloze 'IK' ... dat mag anno 2016 wél ons lied zijn, vannacht.

Zingen: Psalm 2:3

Lezen: Lukas 2, 15 – 18

III. 'ZOON'

Dat er gesproken wordt van 'Gods zoon' is op zich niet het bijzondere van de kerstnacht.

Alleen al in de Bijbel is er met regelmaat sprake van 'zonen van God'. Daarmee kunnen 'engelen' worden bedoeld. Of 'Israël'.

En buiten de Bijbel komt het nog veel vaker voor dat zogenaamde 'goden' 'zonen' verwekken. De Grieks-Romeinse mythologie kent vele verhalen over helden met bovenmenselijke, ofwel met de goden verbonden, kracht.

En die verhalen stelden de latere machtige Romeinse keizers weer in de gelegenheid om zichzelf 'godenzonen' te laten noemen.

Keizer Augustus – ja, die uit het Kerstevangelie – verklaarde zijn voorganger Julius Caesar na diens dood tot godenzoon. En daarmee zichzelf ook. Om vervolgens de bijbehorende verering op te eisen... En een topsalaris dat is toch wel het minste waar godenzonen recht op hebben...?

Maar dan zijn we ver weg van de kerstnacht...

Het verhaal van de kerstnacht ontbeert alle heroïek.

Als de God van de Bijbel mens wordt dan is dat niet een mens in heldengestalte. Maar een

mens in al z'n kwetsbaarheid:

Een kwetsbaar kindje in een stal. Dát is de macht die de God van de kerstnacht op aarde laat zien.

Alles van waarde is weerloos, weet dit kind. In zijn weerloosheid wordt de waarde van álles bewaard.

Aan geen enkel machtsspel zal dit kindje dan ook

mee doen! In tegendeel – het zal juist álle macht van de wereld over zich heen laten komen.

Om zo ál ons machtsspel te doorbreken... te corrigeren... om te buigen.

En dat maakt vannacht álles anders

Want voortaan zal voor jou – die hier vannacht dit kindje in de ogen heeft gekeken, alles anders zijn.

Voortaan zal jij in elke medemens... iets van dit kindje herkennen. Van die God – die medemens bij uitstek werd. Het is zijn menselijkheid die je zult zien in de ogen van de dakloze, aan de kant van de weg.

Het is zijn weerloze menselijkheid die je terug zult zien in de ogen van je geliefde.

Het is zijn kwetsbare menselijkheid die je terug zult zien in

de ogen van de vluchteling, gevlucht uit die vreselijke oorlog, zonder einde.

Het is zijn kwetsbare menselijkheid die je zelfs terug zult zien in de ogen van zo veel boze, bange, dreigende mensen...

Voortaan zal je in elke medemens iets herkennen van het geheim van die God die mens geworden is... en die ons in al zijn weerloosheid vertelt... hoe waardevol elk medemens is.

En je beseft... hier, in deze blik, van mens tot medemens... begint de redding van de wereld.

Amen

De inzameling tijdens deze kerstnachtviering was voor de verhuizing van het Enschede 'sheltersuit'-project: <https://www.youtube.com/watch?v=OYIAq7erDb8>